

Keywords: state employment service, staff, organizational commitment, factors of organizational commitment development, conditions for organizational commitment development, training, training experiment.

Відомості про автора

Охотницька Катерина Юріївна, заступник директора ДП «ІПК промисловості» (м. Київ), аспірантка лабораторії організаційної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, Київ, Україна.

Ohotnytska, Katerina Yuriivna, deputy director, IPK Industry state company, Kyiv, post-graduate student, Laboratory of organizational psychology, G.S.Kostyuk Institute of Psychology, NAPS of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

E-mail: ipkprom@gmail.com

УДК 159.9.078

Сняданко І.І.

МОДЕЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ У КОНТЕКСТІ ЇХ ПІДГОТОВКИ ДО МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сняданко І.І. Модель психологічного консультування студентів технічних університетів у контексті їх підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності. Стаття присвячена аналізу структури моделі психологічного консультування студентів технічних університетів у контексті їх підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності. Розкрито особливості змісту психологічного консультування студентів технічних університетів у напрямку підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності. Здійснено аналіз моделі психологічного консультування студентів технічних університетів, яка являє собою покрокове оволодіння студентами психологічними компетенціями, що необхідні для підготовки студентів до майбутньої професійно-управлінської діяльності, а саме: особистісна, навчальна, навчально-професійна та управлінська компетенції.

Ключові слова: компетенція, модель, психологічне консультування, технічний університет, когнітивно-поведінковий підхід, проблемно-орієнтований підхід, професійно-управлінська діяльність.

Сняданко И.И. Модель психологического консультирования студентов технических университетов в контексте их подготовки к будущей профессионально-управленческой деятельности. Статья посвящена анализу структуры модели психологического консультирования студентов технических университетов в контексте их подготовки к будущей профессионально-управленческой деятельности. Раскрыты особенности содержания психологического консультирования студентов технических университетов в направлении подготовки к будущей профессионально-управленческой деятельности. Проанализирована модель психологического консультирования студентов технических университетов, представляющая собой пошаговое овладение студентами психологических компетенций, которые необходимы для подготовки студентов к будущей профессионально-управленческой деятельности, а именно: личностная, учебная, учебно-профессиональная, управленческая компетенции.

Ключевые слова: компетенция, модель, психологическое консультирование, технический университет, когнитивно-поведенческий подход, проблемно-ориентированный подход, профессионально-управленческая деятельность.

Постановка проблеми. Впровадження моделі психологічного консультування студентів технічних університетів у контексті їх підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності є однією з актуальних проблем, адже на сьогодні психологічна підготовка у вищих навчальних закладах обмежується лише навчальними курсами з дисциплін психолого-педагогічного курсу.

У зв'язку з цим розроблення моделі психологічного консультування студентів технічних університетів у контексті їх підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності є одним із актуальних питань, яке сприятиме формуванню високого рівня психологічної готовності студентів до майбутньої професійно-управлінської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні психологічне консультування є одним із популярних видів психологічної допомоги клієнту. Психологічне консультування є сферою практичної професійної діяльності психолога, яка пов'язана з наданням допомоги людям, що її потребують, у вигляді порад, рекомендацій щодо розв'язання життєвих психологічних проблем, як в особистій, так і в професійній сфері [5; 6; 7]. Разом із тим, залишається не розробленою модель психологічного консультування студентів технічних університетів у контексті їх підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності.

Метою цієї статті є аналіз та обґрунтування моделі психологічного консультування студентів технічних університетів в контексті їх підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності. Згідно з метою статті виділяємо такі завдання, які необхідно розкрити:

1. Здійснити аналіз актуальних підходів у психологічному консультуванні;
2. Представити модель психологічного консультування студентів технічних університетів в контексті їх підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності;
3. Обґрунтувати представлену модель, її структуру та етапи консультування.

Вклад основного матеріалу і результатів дослідження. Термін «консультування» у практиці надання психологічної допомоги застосовується в декількох випадках: як особливий вид допомоги, який призводить до конструктивних змін в клієнта; як деякий репертуар можливих дій; як психологічний процес [5].

Усі консультаційні підходи фокусуються на зміні почуттів, думок і дій людей таким чином, щоб люди могли жити більш ефективно. По-друге, процес консультування є психологічним. Консультування не є чимось

статичним, воно має на увазі обмін думками між консультантами і клієнтами, а також перебіг розумових процесів окремо, як у консультантів, так і в клієнтів [5; 6].

В основу моделі консультування студентів технічних університетів в контексті їх підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності було покладено когнітивно-поведінковий підхід – як один із актуальних підходів, який займається дослідженням поведінки людини в різних ситуаціях.

На виокремлення когнітивно-поведінкового підходу як окремого напрямку в психології вплинув соціально-поведінковий підхід *А. Бандури* [1], який трактував поведінку людини як таку, що обумовлена впливом соціальних чинників, які підкріплюють вибір людиною поведінкових стратегій в тій чи іншій ситуації.

Засновники саме когнітивно-поведінкового підходу є *А. Бек*, *А. Еліс* [2], які в основу психологічних проблем помістили емоційні реакції, що виникають унаслідок викривлення реальності; такі реакції базуються на помилкових припущеннях, узагальненнях тощо, які в результаті впливають на поведінку людини.

У межах когнітивно-поведінкового підходу був сформульований когнітивно-поведінковий метод, який є одним із найбільш популярних методів у світовому професійному співтоваристві психотерапевтів; це один із небагатьох напрямків психотерапії з науково доведеною ефективністю [2].

Ефективність застосування когнітивно-поведінкового методу описано в роботах таких закордонних вчених, як *А. Бек*, *Д. Вестбрук*, *Д. Гринбергер*, *М. Девіс*, *Р. Девульф*, *А. Еліс*, *Дж. Кірк*, *Г. Кеннерлі*, *М. Маккей*, *Р. МакМаллін*, *К. Падески*, *Д. Утрін*, *П. Феннінг*, *М. Феннел*, *А. Фріман* та ін. [3]; та вітчизняних учених: *О. Романчук*, *А. Карачевський* та ін. [4]. Когнітивно-поведінкова психотерапія пояснює психологічні проблеми як наслідок некоректної переробки інформації. Унаслідок цього людина робить помилкові висновки й виявляється неспроможною ефективно керувати своєю поведінкою. Основою когнітивно-поведінкового методу є корекція помилкових переконань, що дозволяє змінити ставлення до проблемних реакцій і виправити поведінкові помилки [3; 4].

Когнітивно-поведінковий метод припускає, що проблеми людини виникають через спотворення сприйняття реальності, яке базується на хибних уявленнях, що, у свою чергу, виникли в результаті неправильного навчання в процесі розвитку особистості. Когнітивно-поведінковий підхід змінює погляд людини на себе і свої проблеми. Відмовившись від уявлення про себе як про безпорадну жертву обставин, людина отримує можливість побачити в собі істоту, яка як схильна породжувати помилкові ідеї, так і спроможна виправити їх. Визнавши і виправивши помилки мислення, можливо жити на більш високому рівні самореалізації [1; 2; 3; 4; 7].

При створенні моделі консультування студентів технічних університетів у контексті їх підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності також було враховано результати емпіричного дослідження рівня психологічної готовності студентів технічних університетів до майбутньої професійно-управлінської діяльності. Отримані результати свідчили про значний взаємозв'язок між рівнями розвитку особистісної, навчальної, навчально-професійної та управлінської компетенцій студентів технічних університетів, рівень розвитку яких визначає психологічну готовність студентів до майбутньої професійно-управлінської діяльності.

У результаті проведеного дослідження було зроблено висновок, що модель консультування студентів технічних університетів у контексті їх підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності має являти собою таку систему психологічної підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності, яка забезпечить реалізацію покрокової психологічної підготовки, де кожен з кроків базується на попередньому і спрямований на формування певного виду компетенцій, що характеризується високим рівнем самоефективності студента в межах даної компетенції. Рівень самоефективності студента є показником ефективності розвитку такої компетенції.

Упровадження психологічного консультування студентів технічних університетів у контексті їх підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності передбачає такі рівні консультування, які передбачають набуття студентами:

1. Особистісної компетенції;
2. Психологічної компетенції у навчальній діяльності;
3. Психологічної компетенції у навчально-професійній діяльності;
4. Психологічної компетенції в управлінській діяльності.

Розглянемо більш детально кожен з етапів психологічного консультування. Набуття *особистісної компетенції* передбачає, що студент має оволодіти знаннями про себе, усвідомити свої сильні і слабкі сторони, бар'єри, що заважають йому бути самоефективним в здійсненні будь-якої діяльності; після оволодіння знаннями про себе, студент має знайти альтернативні ефективні стратегії поведінки і закріпити навички застосування нових ефективних стратегій поведінки у своєму житті. Сукупність психологічних знань про себе, особливості мотивації, умінь та навичок самоефективної поведінки людини будемо називати *особистісною компетенцією студента (рис. 1)*.

Набуття психологічної компетенції студентів в навчальній діяльності передбачає оволодіння студентами в процесі такої підготовки знаннями щодо своїх здібностей у здійсненні навчальної діяльності; аналізі власних стратегій здійснення навчальної діяльності; пошуку ефективних стратегій та набуття навичок застосування ефективних стратегій поведінки у навчальній діяльності. Сукупність знань, мотивації, умінь та навичок самоефективної поведінки студента в навчальній діяльності називаємо *навчальною компетенцією*. Іншими словами, студент має навчитись вчитись (див. рис. 1).

Набуття студентами психологічної компетенції у навчально-професійній діяльності спрямоване на те, що студент має оволодіти знаннями щодо себе як суб'єкта здійснення навчально-професійної діяльності, зокрема з'ясувати те, що заважає студенту бути самоефективним в процесі здійснення навчально-професійної діяльності. Метою є оволодіння мотивацією до ефективного здійснення навчально-професійної діяльності, пошук нових моделей поведінки і закріплення нових вмінь та навичок навчально-професійної діяльності. Тобто в студента формується навчально-професійна компетенція, яку визначаємо як сукупність знань, умінь та навичок самоефективної поведінки студента в процесі здійснення навчально-професійної діяльності у технічному університеті (див. рис. 1).

Набуття студентами психологічної компетенції в управлінській діяльності передбачає оволодіння психологічними знаннями щодо своїх можливостей здійснювати управлінську діяльність за фахом, що здобувається, здійснення аналізу своїх можливостей та бар'єрів щодо управлінської діяльності, а також пошук ефективних моделей поведінки в управлінській діяльності, набуття умінь та навичок самоефективної поведінки в управлінській діяльності. Тобто сукупність знань, мотивації, умінь та навичок самоефективної поведінки в управлінській діяльності називаємо *управлінською компетенцією* (див. рис. 1).

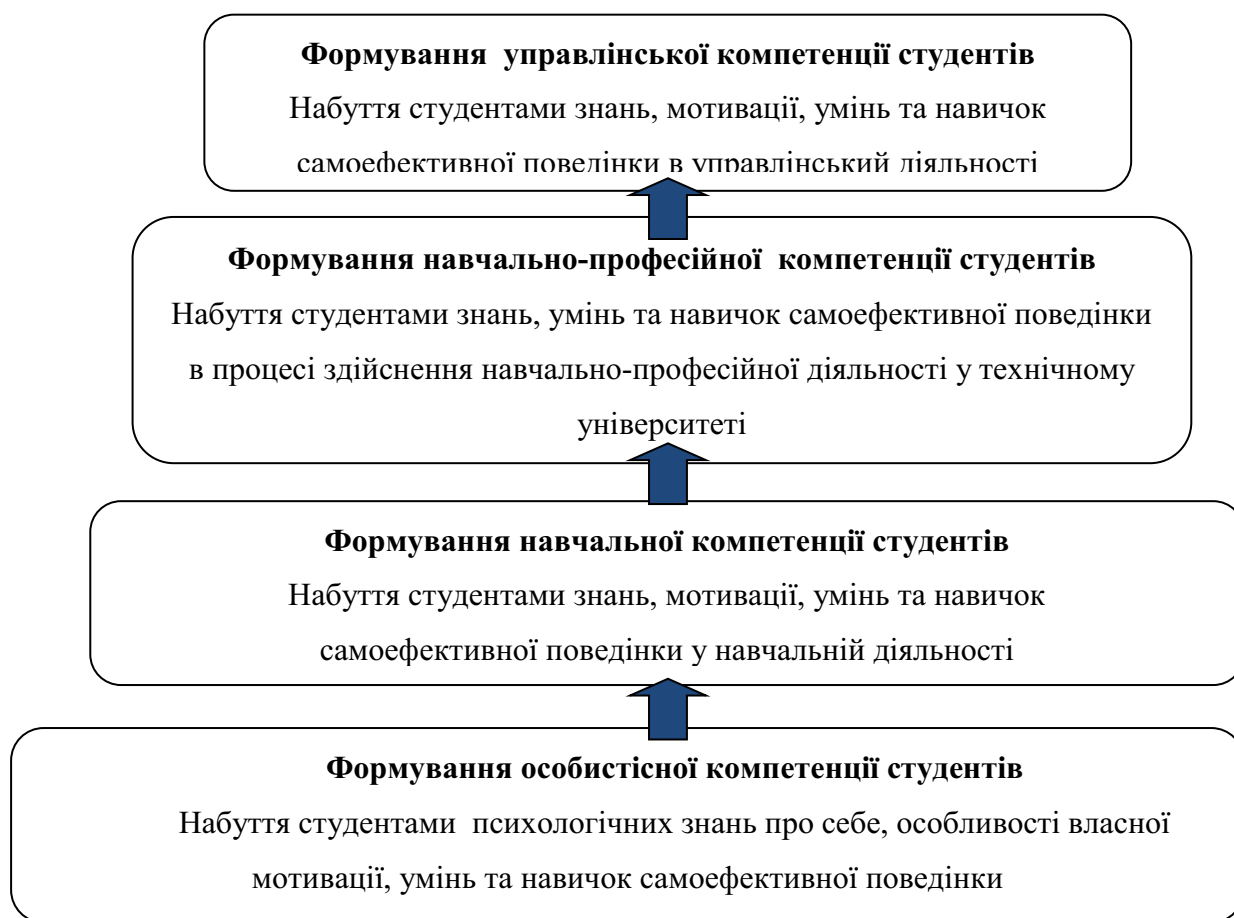

Рис. 1. Модель формування компетенцій у процесі здійснення психологічного консультування студентів технічних університетів до майбутньої професійно-управлінської діяльності

Відповідно, модель консультування студентів технічних університетів у контексті їх підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності має являти собою *технологію психологічної підготовки*, що забезпечить оволодіння студентами компетенціями, необхідними для ефективного здійснення у майбутньому професійно-управлінської діяльності, а саме: особистісної, навчальної, навчально-професійної та управлінської компетенцій.

Отже, психологічне консультування студентів технічних університетів у контексті їх підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності має складатись з консультування студентів на кожному етапі психологічної підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності (рис. 2).

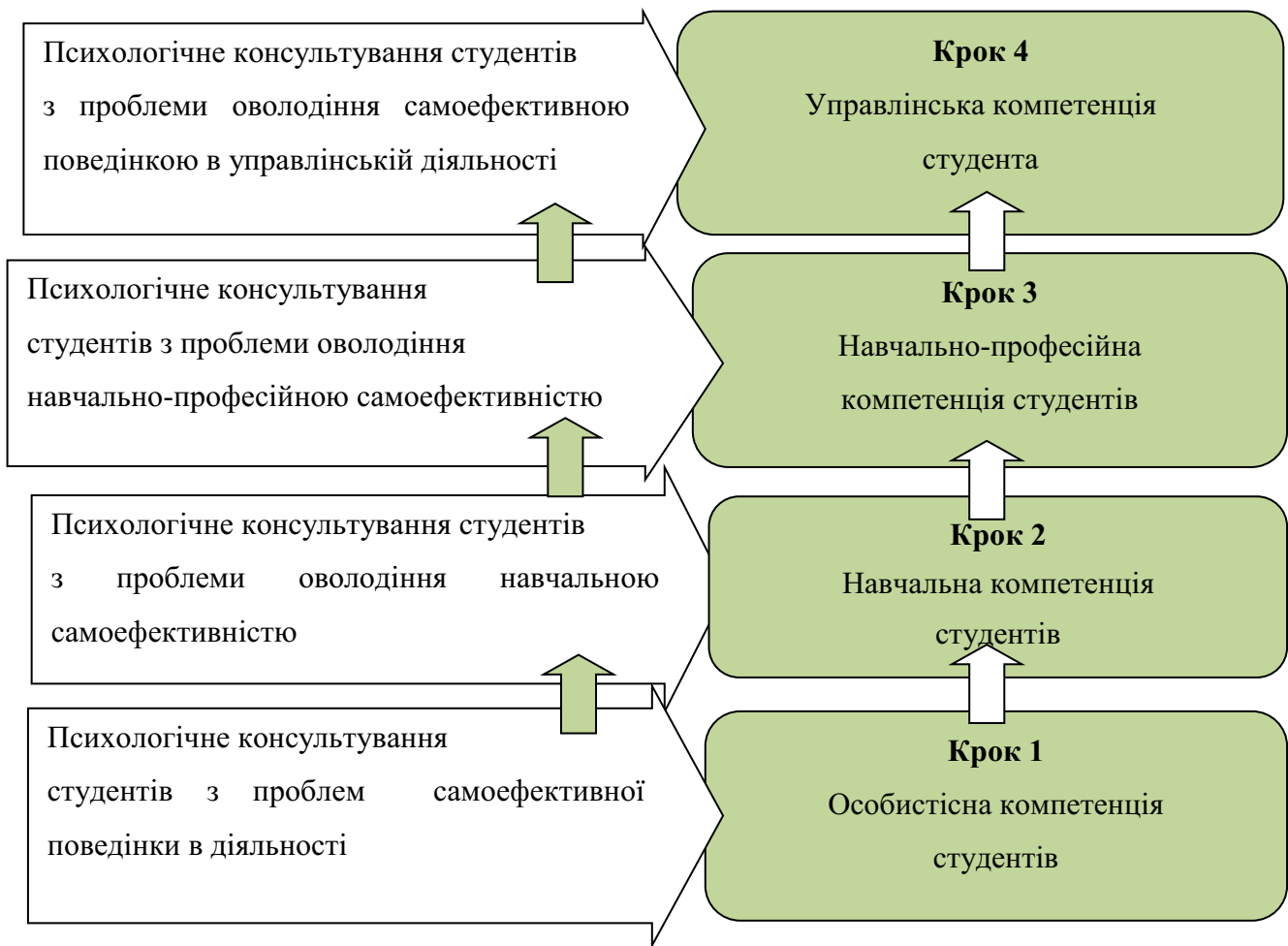

Рис. 2. Структура психологічного консультування студентів технічних університетів у контексті їх підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності

З рис. 2 бачимо, що психологічне консультування студентів технічних університетів у контексті їх підготовки до професійно-управлінської діяльності передбачає покрокове консультування студентів. При цьому, з кожним кроком кількість учасників консультування може зменшуватись, у той час як *Крок 1*, *Крок 2* і *Крок 3* є рекомендовані для всіх студентів перших, других і третіх кроків навчання, а *Крок 4* може бути вибіркоким лише для тих студентів, які планують у майбутньому займатись управлінською діяльністю.

Виходячи з цього, перед нами стоїть завдання розробити окремо моделі консультування для кожного кроку психологічної підготовки студентів технічних університетів до майбутньої професійно-управлінської діяльності.

Згідно з когнітивно-поведінковим підходом, основними компонентами, на які спрямована проблемно-орієнтована модель консультування, що виникла в межах когнітивно-поведінкового підходу, є:

- 1) *когніції* – це те, що думає студент про себе в конкретній проблемній ситуації;
- 2) *емоції* – які емоції виникають в конкретній проблемній ситуації;
- 3) *поведінка* – що студент робить, як поводить себе в конкретній проблемній ситуації.

Тобто модель психологічного консультування студентів технічних університетів до майбутньої професійно-управлінської діяльності являє собою сукупність покрокових моделей консультування студентів технічних університетів, спрямованих на їх психологічну підготовку до майбутньої професійно-управлінської діяльності.

Розглянемо **модель психологічного консультування студентів**. Модель складається з таких етапів:

1 етап – *діагностичний*: спрямований на дослідження рівня самоефективності студентів у предметній діяльності та спілкуванні, їх оцінки себе та своїх можливостей;

2 етап – *психоедукаційний*: аналіз отриманих на діагностичному етапі результатів, ознайомлення студента з когнітивно-поведінковим методом та методом символдрами, що лежать в основі моделі психологічного консультування;

3 етап – здійснення власне психологічного консультування з проблем самоефективності студента. Цей етап поділяється на 3 основні підетапи:

підетап 1 – пошук, аналіз та інтерпретація діючої когнітивно-поведінкової моделі поведінки студента;

підетап 2 – пошук нової більш ефективної когнітивно-поведінкової моделі поведінки студента;

підетап 3 – вироблення умінь та навичок поведінки студента згідно з новою ефективною когнітивно-поведінковою моделлю поведінки.

Відповідно, модель консультування студентів технічних університетів у контексті їх підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності має являти собою поетапну психологічну підготовку студентів технічних університетів до майбутньої професійно-управлінської діяльності (рис. 3).

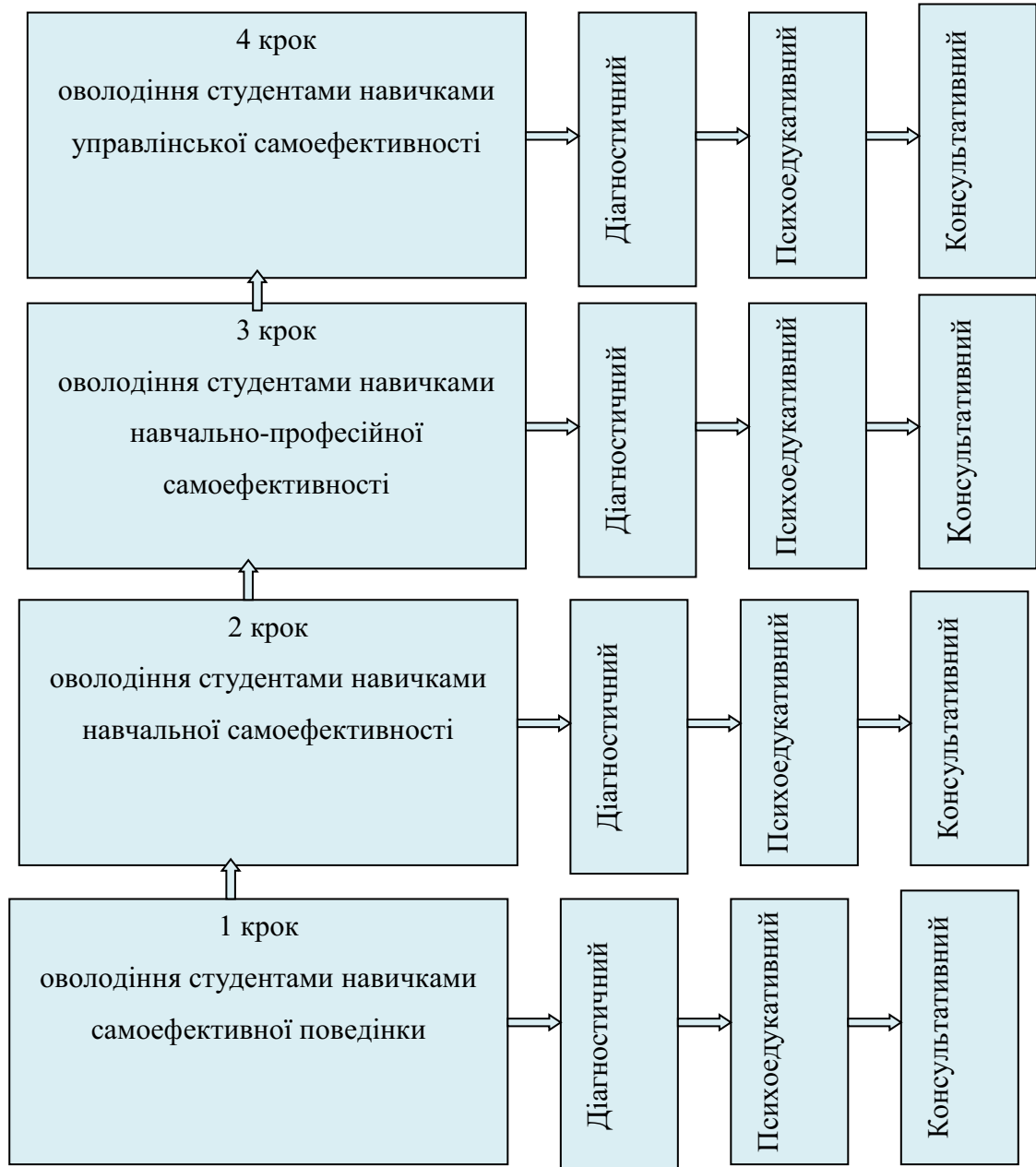

Рис. 3. Модель психологічного консультування студентів технічних університетів у контексті їх підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності

Цілями психологічного консультування студентів технічних університетів у контексті їх підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності на кожному з етапів покрокової підготовки є:

- 1 крок: забезпечити оволодіння студентами навичками самоефективної поведінки;
- 2 крок: забезпечити оволодіння студентами навичками навчальної самоефективності;
- 3 крок: забезпечити оволодіння студентами навичками навчально-професійної самоефективності;
- 4 крок: забезпечити оволодіння студентами навичками управлінської самоефективності.

Головною метою такої моделі консультування є поетапна психологічна підготовка студентів до майбутньої професійно-управлінської діяльності в період навчання в технічному університеті.

Висновки. В результаті проведеного аналізу моделі психологічного консультування студентів технічних університетів у контексті їх підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності було виділено когнітивно-поведінковий метод як один з ефективних методів для психологічного консультування студентів, обґрунтовано модель психологічного консультування, його структуру, яка являє собою покрокове оволодіння студентами компетенціями (особистісною, навчальною, навчально-професійною та управлінською).

Перспективи подальших досліджень. Перспективи подальших досліджень передбачають експериментальне впровадження моделі психологічного консультування студентів технічних університетів у контексті їх підготовки до майбутньої професійно-управлінської діяльності.

Список використаних джерел

1. Бандура А. Теория социального научения / А. Бандура. – СПб. : Евразия, 2000. – 320 с.
2. Бек А. Когнитивная терапия депрессии / А. Бек, А. Раш, Б. Шо, Г. Эмери ; Cognitive Therapy of depression. – СПб. : Питер, 2003. – 304 с.
3. Вестбрук Д. Вступ у когнітивно-поведінкову терапію / Д. Вестбрук, Дж. Кірк, Г. Кеннерлі ; Український інститут когнітивно-поведінкової терапії. – Львів : Свічадо. – 2014. – 410 с.
4. Карачевский А.Б. Об обучении когнитивно-поведенческой терапии в Украине / А.Б. Карачевский // Вісник Асоціації Психіатрів України. – 2013. – №4. – С. 32–35.
5. Коттлер Дж. Психотерапевтическое консультирование / Дж. Коттлер, Р. Браун. – СПб. : Питер, 2001. – 464 с.
6. Нельсон-Джоунс Р. Теория и практика консультирования / Р. Нельсон-Джоунс. – СПб. : Питер, 2002. – 464 с.
7. Солошенко Д.В. Экстренная психологическая помощь. Консультирование / Д.В. Солошенко // Практическая психология и социальная работа. – 2003. – №9. – С. 17–38.

Spisok vikoristanih dzherel

1. Bandura A. Teorija social'nogo nauchenija / A. Bandura. – SPb. : Evrazija, 2000. – 320 s.
2. Bek A. Kognitivnaja terapija depressii / A. Bek, A. Rash, B. Sho, G. Jemeri ; Cognitive Therapy of depression. – SPb. : Piter, 2003. – 304 s.
3. Vestbruk D. Vstup u kognitivno-povedinkovu terapiju / D. Vestbruk, Dzh. Kirk, G. Kennerli ; Ukrajins'kij institut Kognitivno-povedinkovoi terapiji. – L'viv : Svichado, 2014. – 410 s.
4. Karachevskij A.B. Ob obuchenii kognitivno-povedencheskoj terapii v Ukraine / A.B. Karachevskij // Visnik Asociaciji Psihiatriv Ukraini. – 2013. – №4. S. 32–35.
5. Kottler Dzh. Psihoterapevticheskoe konsul'tirovanie / Dzh. Kottler, R. Braun. – SPb. : Piter, 2001. – 464 s.
6. Nel'son-Dzhouns R. Teorija i praktika konsul'tirovanija / R. Nel'son-Dzhouns – SPb. : Piter, 2002. – 464 s.
7. Soloshenko D.V. Jekstrennaja psihologicheskaja pomoshh'. Konsul'tirovanie / D.V. Soloshenko // Prakticheskaja psihologija i social'naja rabota. – 2003. – №9. – S. 17–38.

Sniadanko, I.I. A model of psychological counseling of technical university students in the context of their training for future professional and managerial activities. The article deals with the structure of the model of technical university students' psychological counseling in the context of their training for future professional and managerial activities. The author discusses the content of the technical university students' psychological counseling in relation to their professional and managerial training as well as analyzes the model of technical university students' psychological counseling as step-by-step development of their psychological competencies needed for their future professional and administrative activities and including personal, educational, professional and managerial competences.

The analysis of the model of technical university students' psychological counseling in the context of their professional and managerial training found the cognitive-behavioral method to be one of the most effective methods of students' psychological counseling. The author also analyzes the roles of A.Bandura and A.Beck in the formation of cognitive-behavioral psychology, describes the cognitive-behavioral method as a proved and efficient scientific method, and outlines further research of the issue in question and the experimental implementation of the psychological counseling model.

Keywords: competence, model, psychological counselling, technical university, cognitive and behaviorial approach, problem-oriented approach, professionally-administrative activity.

Відомості про автора

Сняданко Ірина Ігорівна, доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, педагогіки та соціального управління Національного університету «Львівська політехніка»

Sniadanko, Irina Ihorivna, PhD, assoc. professor, dept. of psychology, education and social management, 'Lviv Polytechnic' National University.

E-mail: snjadanko@rambler.ru